

Gospodar in gospodinja

LETO 1934

5. APRILA

STEV. 14

Pregosta setev in saditev

Rastline potrebujejo za svoj razvoj dovolj prostora, zraka in svetlobe, zato jih ne smemo sejati, oziroma saditi pregosto. Da dosežemo enakomerno raščo sadeža, moramo seme v zemlji razdeliti na primerno razdalje in sicer tako, da so posamezna zrna oziroma sadike po možnosti enako oddaljene ena od druge. Pravilna gostota in enakomerna posetev sta torej dva glavna pogoja za uspevanje vsega rastištva. Pri neenakomerni setvi so posamezna mesta pregosto, druga zopet prereditko obraščena, prostor je slabo izrabljen, zato tudi pridelek manjši.

Večina naših poljedelcev pa splošno seje, oziroma sadi pregosto v pogrešeni domnevi: čim več rastlin, tem več pridelka. To nikakor ne odgovarja, kajti prav narobe je res. Če pade na pr. na majhen prostor več zrn, iz katerih se razvijejo rastline, bo tam kmalu začelo primanjkovati prostora, hranilnih snovi iz zemlje, svetlobe in zraka. Posledica bo neenakomeren razvoj: krepkejša rastline bodo šibkejša dušile, medsebojno si bodo delale senco in napotje, v hrepenjenju po svetlobi bodo stebelca silila kvišku in zato ostala šibka; tako žito kaj rado poleže, slabše obrodí ter da slabši pridelek. Poležena žita preraste navadno plevel, ki seveda popolnoma zavre njih rast; nasprotno pa izginejo pod položanim žitom detelje, ki jih to zaduši; pregosta zimska žita pod snežno odejo rada splesnijo ali zgrijejo.

Gosta setev zahteva mnogo več semena, nego ga je treba, zato gre to v zemlji v izgubo. V tem pogledu nas najboljše pouči sejalni stroj, ki prihrani posestniku vsaj eno tretjino zrnja, ki bi drugače v tleh brezplodno zgnilo. S pra-

vilno uravnanimi sejalnimi stroji zado- stuje na hektar 110—120 kg žita, ki v vrstah enakomerno vskali in se lepo razvija. Nasprotno pa posejejo naši poljedelci z roko do 200 kg zrnja, kar pomeni naravnost razmetavanje z dragoceni- nim semenjem. So pa tudi pokrajine, kjer posejejo samo 80 kg na hektar in vendar dosežejo tankaj pridelki tri- do štirikrat večje uspehe nego pri nas. Res pa je, da tam žita tudi okopavajo s stroji.

Za gosta setev navajajo naši kmetje več razlogov. Predvsem ta, da gosta setev zatre plevel, redko setev pa plevel preraste in duši. V nekem oziru imajo sicer prav. Toda level med žitom se ne zatira z gosto setvijo, ampak s primer- nim gnojenjem in obdelovanjem zemlje. Žitom ni gnojiti s hlevskim gnojem, ki pospešuje razvoj plevelnih rastlin, ampak z umetnimi gnojili, zlasti s super- fosfatom, ki krepi slamo in tvori debelo zrnje. Primerno kolobarjenje omeji ple- vel; če na pr. sejemo ali sadimo pred ži- tom okopavine, ki jih pridno okopava- mo, plejemo in osipamo, ostane njiva čista. Tudi z globokim oranjem omejimo plevel. Kot nadaljni razlog za gosta se- tev navajajo nekateri, da jim ob hudi zi- mi rastline ne pomrznejo. Tudi proti temu se da pomagati: sejmo ozimna žita dovolj zgodaj, da se obrastejo do zime, potem odpade tudi strah pred pozebo. Sicer pa trpijo pregoste setve še prej radi snega, kakor bolj redke.

Kakor je razvidno iz navedenega, so vsi ti razlogi bolj šibkega značaja in se dajo lahko ovreči. Najbolj pravilna bi seveda bila uporaba sejalnih strojev, ker z njimi ni mogoče pregosto sejati, če se to naravnost ne uravna. Nujno bi bilo želeti, da se ta stroj čim bolj uvede v

Sloveniji, ker bi to prineslo našemu kmetijstvu ogromne koristi. Dokler je pa ta še premalo razširjen, moramo gledati, da pri ročni setvi kolikor pač mogoče na redko sejemo.

Kar smo navedli glede goste setve žit, velja tudi za druga semena: detelja, lucerna, ajda itd. Prav tako za okopavine, ki zahtevajo še več prostora, zraka in svetlobe. Okopavine: koruzo, krompir, peso, sejejo, oziroma sadijo pri nas tudi pregesto, tako da jih je mnogokrat težko okopavati in osipavati. Zlasti opazamo to pri krompirju, ki ga naravnost v gnoj sadi zelo na gosto, misleč, da bo pridelek tem bogatejši, čim gostejše vlaknejo gomolje. Toda to ne drži, kajti če korenine ene rastline silijo med korenine druge, tedaj bosta obe rastlini stradali, se nepopolno razvijali in nastavili manj in slabšega gomolja. Torej tudi okopavine je na redko sejati ali saditi.

Okopavine je saditi v vrste, da jih laže okopavamo, plevemo in osipavamo bodisi z ročnim orodjem bodisi z vprežnim okopalnikom. Tudi to orodje je pri nas še premalo vpeljana in vendar si z

njim lahko prihranimo mnogo ročnega dela in truda, zlasti pa stroškov za delovne moči, vendar pa rastline še bolj pogosto obdelujemo in oplevemo. To isto je upoštevati pri pesi in pri koruzi. Za setev koruze v vrste imamo posebne sejalnice, ki se dajo uravnati na širino vrste kakor tudi na gostoto v vrstah. Tako posejano koruzo je lahko pleti z okopalnikom, s čimer zatiramo plevel, rahljamo zemljo in ohranimo vlago v njej. Rastline se bujno razvijajo in ne trpijo tako lahko radi suše. Ko je koruzo prvič opleta in razredčena, tedaj lahko posadimo v vrste med koruzo tudi fižol, ki ga istočasno okopavamo in osipavamo.

Iz navedenega sledi, da mora vsak umen poljedelec skrbeti za to, da dobi vsaka rastlina dovolj zemlje za prehrano, dovolj svetlobe in zraka, da ostane zemlja rahla in prosta plevela, s čimer se ohrani v njej vlaga za suhe dni, ter da je globoko obdelana, s čimer tudi koreninam možnost bogatejše prehrane. Tako se bodo povečali tudi pridelki in zvišani donos zemlje bo zadovoljil kmetškega gospodarja.

Misli k naši kokošjereji

Kaj potrebujemo mi Slovenci — seveda velja to tudi za vso našo državo — ako hočemo, da bodo imeli naši perutninarji od svojega dela in skrbi tudi kaj dobička? V ta namen je treba izpolniti več pogojev. O prvem naj govori današnji člančič.

Pred vsem je treba vzornih perutninarjev, ki vodijo o svojih plemenskih živalih natančne zapise — rodovnike, — iz katerih nam lahko vsak čas dokažejo, da izvirajo jajca, oziroma perutnina, mlada ali odrasla, katero smo naročili pri njih od zares plemenitih, prvovrstnih roditeljev, tako kur kakor petelinov. Za štajersko kokoš, ki pride za nas v prvi vrsti v poštev imamo že nekaj takih rejcev v dravski banovini. Le jajca od prav izbranih živali se izplača izročiti v valjenne bodisi koklji ali pa valilnemu stroju. Tudi podjetij za umetno valjenje imamo pri nas že nekoliko, zlasti v ljubljanski

okolici. Toda naši večji podjetniki-kokošjereji so pač zasebni trgovci, ki jim ne vem očitati ničesa slabega, manjka pa pri njih bolj ali manj javne kontrole!

Tudi pri nas bi potrebovali sčasoma perutninarsko organizacijo, kakršno imajo n. pr. v Vzhodni Prusiji. Tam se je združilo leta 1922 veliko število perutninarjev v zvezo »Perutninarski rodovnik«. Glavni namen te zveze je vzgojiti živali, ki v odlični meri odgovarjajo potrebam kmetске gospodinje. Vsi rejci, ki so tukaj organizirani, so pod strogim nadzorstvom svoje zveze. Vse živali, pa naj žive v čredah ali pa v posameznih družinah (15 do 20 kur in en petelin) se neprestano nadzirajo glede njihovega zdravja, hasnovitosti in plemenske čistosti. Na ta način upa vzhodno-pruska rodovniška zveza, da postanejo pri njej včlanjeni kokošjereji polagoma temelj, izvrsten prāvrelec za oskrbovanje kmet-

skih gospodarstev z najboljšim kokošjim zarodom. Prodajajo pa ti člani rodovniške zveze: jajca za valjenje, ravno izvaljene piščance, mlade jarčice ali pa plemenske peteline, vedno pa le živali, ki so primerne za kmetško hišo in ki dohodke gospodinji bistveno povišajo.

Poslovno to daljnje nemško ozemlje za nas sicer ne pride v poštev, vendar pa utegne zanimati naše gospodinje, kaj da zahteva rodovniška zveza od izbranih živali, ki jih smejo prodajati njeni člani za pleme. Izmed kokošjih pasem gojijo posebno: bele in rumene orpington, plimetke, rodajlendke, rjave laške kure in bele leghorn. Skrbe sicer pri vseh teh vrstah, da je pasma res čista, vendar pa se ne drže slepo dnevne mode; dobro namreč vedo, da pasma ni vse, in da je glavna stvar za kmetovalca to, da so živali izrejene na koristnost, hasnovitost.

Zato zahtevajo n. pr. pri orpingtonkah, da zneso najmanj 130 rumenolupinastih jajec na leto, s povprečno težo ne pod 55 gramov; od teh jajec mora biti znešenih pozimi, to je od 1. novembra do konca februarja najmanj 50 komadov. Od teh kur se tudi zahteva, da zgodaj in prav gotovo vale, tehtati pa mora žival, potem ko je nesla eno leto, najmanj 7 in pol kilograma.

Izbrana plimetka mora znesti najmanj 150 jajec (vsaj 50 pozimi) s povprečno težo najmanj 55 gr. Telesna teža kakor pri orpingtonkah. Isto velja za rodajlendke. Bele leghorn so telesno precej lažje (imajo po enem letu vsaj 1.6 kg), a znesti morajo najmanj 170 jajec na leto, od teh vsaj 50 pozimi, povprečno težo najmanj 55 gr.

Katera kokošja pasma je za nas?

Kadar se odločujemo za pasmo, ki naj jo gojimo v svojem gospodarstvu, se moramo pred vsem vprašati: »Kaj pa hočemo od svojih put?« Odgovor utegne biti pri različnih gospodarjih precej različen. Nekaterim gre v prvi vrsti za številna jajca, drugi bi rabili večje število mladih piščancev za zakol ali pa lepih, težkih kopunov za na trg v zimskem času, tretji bi radi vzgojili prvovrstnih kur in petelinov za pleme itd.

Na splošno moramo reči, da vsem tem ciljem ne odgovarja nobena pasma popolno.

Marsikje opazimo po naših dvoriščih razne tuje pasme. Kaj naj rečemo o njih? Orpingtonke, plimetke in rodajlendke so mirne živali, ki dajejo poleg rumenih jajec tudi precej mesa; potrebujejo pa za svoj razvoj precej več časa, kakor druge lažje pasme. Če hočeš, da pridejo take živali dozorele v zimo, moraš skrbeti, da bodo izvaljene zgodaj spomladi, po možnosti že v aprilu, vsaj pa do srede maja. Od pozneje izvaljenih ne dobiš nobenih zimskih jajec. Pute teh treh pasem vobče rade kvočijo, posebno orpingtonke. Toda ta lastnost, ki ti je spomladi morebiti prav povšeči, ti utegne poleti, ko kokelj prav nič ne rabiš, postati zelo zoprna. Težke pasme dajo več dela, zahtevajo več zanimanja, kakor pa lahke pasme, kakršne so n. pr. bele leghorn. Kar zadeva umetno valjenje, pomnimo, da so za v valilni stroj pripravna v prvi vrsti jajca lažjih pasem, pri težjih pasmah pa se umetno valjenje v zgodnji spomladi večkrat le bolj slabo posreči. Zato lahko postavimo načelo: Težke pasme so prikladne le za gospodarstva, kjer se vale jajca doma na naraven način, ne umetno s strojem in se tudi piščanci vzgajajo popolnoma naravno s pomočjo koklje ali kopuna, ki vodi mlado družino.

Italijanka in leghorn-kokoš pa sta izraziti jajčarici. Ležeta bela jajca. Rastejo hitro, sta živahni in preletita časih tudi visoko ogravo. Boječa postane žival le, če slabo ravnaš z njo. Ivočita in valita pa ne radi — tega tudi ne maramo od njiju — zato pa uporabljajo pri valjenju njihovih jajec druge, domače kure, tudi pure ali pa — valilni stroj. Ker urno rastejo, dozore tudi majski piščanci do novembra. Mesa ta pasma ne da kaj dosti, a piščanci so zgodaj godni za zakol. Bela leghorn se priporoča le za večje farme, ki se bavijo samo s pridelovanjem jajec. Za splošno upeljavo po naših kmetijah ne priporočamo nobene izmed naštetih pasem, ne lahke, ne težke.

Za naše razmere skušajmo marveč

vpeljati povsodi domačo pasmo, ki je že pred davnim časom uživala v svetu najboljši sloves, a smo jo z uvažanjem in križanjem s tujimi pasmami pokvarili sami. To je naša »štajerska kokoš«, ki jo danes z ozirom na pasmo in koristnost zopet čistijo in izboljšujejo tako, da po pravici upamo dobiti v nekaj letih pasmo, ki bo našim razmeram odgovarjala najsijajneje.

Štajersko kokoš prištevamo k srednje težkim pasmam. Kakšna bo prava štajerska kokoš? O tem te pouči drobna knjižica »Kokošjereja«, ki jo je izdala pred par leti Družba sv. Mohorja in ki vsebuje prav mnogo tehtnih nasvetov za kokošjerejce, vsled česar jo prav toplo priporočam našim gospodinjam, da se pobliže seznanijo z njo. Posamezni rejci so dosegli s štajerskimi kokošmi že kras-

ne uspehe. Tudi naša banovina gre gojiteljem te domače pasme na roko. Zato veleva naš lasten prid: »Oklenimo se vsi reje štajerske kokoši, odstranimo iz naših dvorišč mešanico vseh barv!« Kako žalostno je, da večina naših gospodinji ne sluti, kako škodljivo da vpliva ta zmešnjava na dobičkonosnost naše kokošjereje. Trgovec hoče le prvovrstno blago. On potrebuje blago, ki je popolnoma enotno, to pa v večjih količinah. Če velja to že za domače kupce, pa velja v še veliko večji meri za izvoznike, ki naj eksportirajo naše blago v druge države. Današnja konkurenca v perutnini in jajcih je zelo huda. Če hočemo torej nastopiti kot tekmeči na svetovnem trgu, moramo pripraviti velike množine kar najbolj enotnega blaga. Tako blago pa je naša zboljšana štajerska kokoš. F. P.

Beljakovina

Če govorimo o beljakovini, mislimo najprej na kokošje jajce, v katerem je pri 50 g težine 37 g vode, 5 in pol grama toščice in 7 g beljakovine. Beljakovina pa je v vseh rastlinskih in živalskih stanih in staničju ali tkivu v različni količini. Zlasti v rastlinskem soku in semenu, krvi, mezig, mleku, mesu in volni je beljakovina. Beljakovina zavzema posebno mesto v polnovredni krmni, v kateri mora biti poleg beljakovine tudi skrob in sladkor (ogljikovi vodani), toščica, rudninske snovi, vitamini in voda. Telesna beljakovina se lahko tvori iz rastlinske beljakovine. Krmska beljakovina rastlinojede živali pa se tvori po in v rastlini s pomočjo dušika. Beljakovina je namreč edina redilna snov, v kateri je dušik. Dušik pa je ona važna prvina v kmetijstvu, katera je tudi v gnoju in gnojnici in tvori njiju vrednost. S čim večjo količino dušika razpolaga rastlina, tem več beljakovine lahko tvori. Zato pa moramo vedno dobro gnojiti, če hočemo imeti dobro krmo. Množina beljakovin je namreč pred vsem merodajna za vrednost krmila. Dušik je najdražja rastlinska hranilna snov, beljakovina pa najdražja živalska redilna snov. Breje živali

potrebujejo večjo množino beljakovine v krmni, da se zarodek (mladič) razvija. Če ne dobijo breje živali vase dovolj beljakovine v krmni, so prisiljene jo jemati iz lastnega telesa, da se zarodek more razvijati. Rastoče živali morajo za tvorbo mesa (mašic) dobivati beljakovino prav tako v krmni. Zato pa je beljakovina nastala krma prav za mlade živali tako dragocena. Žival more le tako hitro rasti, kolikor dobiva beljakovine v krmni. Narava je zato samá poskrbela, da dobijo mlade domače živali, ki spadajo k sesavcem, lahko takoj dovolj beljakovine, ki jo je v prvi hrani mlade živali v mleku okrog 3,5%. Kokoš ne more proizvajati in nesti jajc, mlečna krava ne more dajati mleka in ovca ne volne, če trajno manjkajo v krmni beljakovine. Če torej ne more živalsko telo samo proizvajati beljakovine, morajo dobivati kokoš, krava, ovca dovolj beljakovin v krmni, da jo kokoš lahko zopet izločuje v jajcu, krava v mleku, ovca v volni. Ker je beljakovina najdražja med vsemi redilnimi snovmi, je celo vprašanje krmiljenja skoraj vedno le vprašanje preskrbe beljakovin.

Nizek pridelek krompirja

Pri nas se sadi veliko krompirja, pridelava pa se ga malo, če pomislimo, da je znašal krompirjev pridelek na pr. leta 1931 v dravski banovini povprečno le 60 centov ali 6000 kg na hektar. Torej ni dal hektar (1 in tričetrt orala) zemljišča povprečno niti 100 centov ali vagon krompirja, kar je tudi še malo. Saj porabimo za posaditev enega hektarja približno 20 centov krompirja, torej je v omenjenem letu znašal povprečni pridelek le trikrat toliko krompirja, kolikor ga je potrebno za seme. Napačno pa bi bilo, če bi kdo hotel porabiti več njivske zemlje za pridelavo večje množine krompirja. Ni treba, da pridelujemo krompir na večji njivski površini nego dozda, pač pa moramo skušati čim bolj dvigniti pridelek krompirja na dosedanji njivski površini. To pa zlasti radi tega, da se nam bo pridelovanje krompirja bolj izplačalo in ga pridelamo toliko, da ga bo dovolj za našo lastno prehrano, za pitanje odraslih pitalnih prašičev in odrasle goveje živine ter nekaj tudi za prodajo. Za pitanje odraslih prašičev in odrasle goveje živine je krompir poleg drugih krmil izrecno pitalno krmilo. Ko bi bil povprečni pridelek krompirja večji na isti njivski površini, ki jo je dozda zavzemal, bi krompir prišel v poštev tudi za pitanje odrasle goveje živine, ki gre le premnogokrat nespitana po veliko prenizki ceni v klavnico. Koliko denarja gre s tem dan za dnem, leto za letom v zgubo. Krompir nam dobavlja skrob. V krompirju je okrog 20% skroba. Če krmimo odraslim pitalnim živalim krompir, pretvorijo krompirjev skrob v svojem telesu v tolščo. Pitanje odraslih živali pa nima drugega namena, kakor da nastavijo v svojem telesu čim več tolšče, oziroma prevlečejo meso s tolščo.

Zato je nujno potrebno, da čimbolj dvignemo pridelek krompirja. Da to dosežemo, je zlasti potrebno, da uporabljamo le dober krompir za seme, da stalno izmenjavamo, vsaj vsaka tri leta krompir za seme. Dalje je treba zemljo do-

bro pripraviti, krompir pravilno v vrstah saditi, da ga bo mogoče lažje in boljše obdelovati med letom. K dobri pripravi zemlje za sajenje spada tudi primerno gnojenje, ki je poleg ostalih pogojev za količino in kakovost pridelkov zelo merodajna in odločujoča. Navadno se gnoji pri nas za krompir le s hlevskim gnojem. Če pognojimo hektar njive z zelo dobro zemljo s 300 centi prvovrstnega hlevskega gnoja, bomo brez drugega dosegli lep pridelek krompirja. Na splošno pa žal nimamo dovolj takšnega izbornega hlevskega gnoja. Tudi ga je navadno premalo in to zlasti letos, ko je po mnogih krajih primanjkoval celo zimo nastil. Zato naj seže, kdor le more, tudi po umetnih gnojilih, s katerimi naj spopolni gnojenje s hlevskim gnojem. Krompir potrebuje dušik, fosforovo kislino in kali. Ker spada krompir med tako zvane kalijeve rastline, potrebuje zlasti obilo kalija. Na slabjši zemlji in pri slabem hlevskem gnoju je treba na hektar 100 kg apnenega dušika, 150 kg superfosfata in 150 kg 40% kalijeve soli. Če sadimo krompir za deteljo brez gnoja, potem rabimo a) na boljši zemlji na hektar: 125 kg apnenega dušika, 250 kg superfosfata in 250 kg 40% kalijeve soli; b) na slabši zemlji za hektar: 150 kg apnenega dušika, 300 kg superfosfata in 300 kg 40% kalijeve soli. Apneni dušik trosimo že več časa pred sajenjem, superfosfat pred sajenjem krompirja, 40% kalijevo sol pa spomladaj čim prej, da jo deževje raztopi in v zemlji enakomerno porazdeli še pred sajenjem krompirja.

Da gnojenje s hlevskim gnojem spopolnjeno z umetnimi gnojili pripomore do višjega pridelka krompirja in se takšno gnojenje tudi izplača, to se je izkazalo tudi s poskusi po naših krajih. Zato skušajmo po možnosti zadostiti tudi temu pogoju, ki je le prevečkrat vzrok veliko prenizkega pridelka krompirja.

Naročajte »Domoljuba«!

V KRALJESTU GOSPODINJE

KUHINJA

Hrenova omaka z žemljami:

Staro žemljico zribam, zrežem na tanke ploščice in prilijem toliko mrzle juhe, da so žemljice pokrite. Ko žemljice dobro zavro, pridenem žlico zribanega hrena, za lepo barvo pa noževo konico žafrana; nato prav dobro zmešam, nazadnje malo okisam.

Hrenova omaka z drobtinami: V mast, v kateri se je pekla pečenka, vržem žlico drobtin. Ko so drobtine zarumenele, prilijem juhe, pridenem žlico zribanega hrena in ko dobro prevre, še nekoliko okisam.

Hrenova omaka s česnom: Ta omaka se od omake z drobtinami razločuje le v toliko, da pridenem omaki, pred hrenom kake tri koščke olupljenega česna. Ko omaka nekaj časa vre, odstranim česen in pridenem žlico zribanega hrena.

Hrenova omaka s sardelami: V razbeljeno mast vržem pest drobtin. Ko malo zarumene, jih zalijem z juho, pridenem dve zdobljeni sardeli, žlico hrena, noževo konico žafrana in žlico kisle smetane, dobro premešam ter pustim, da se nekoliko pokuha.

Prí gorkih hrenovih omakah je zapomniti to, da naj čimdalj časa vro. S tem izgubi hren svoj oster in pekoč okus.

Hrenova omaka s kisom: Da se hrenova ostrina ublaži, poparim zriban hren z vrelo juho. Juho odlijem, hren okisam in pridenem po okusu sladkorja in par kapljic olja.

Jabolčna hrenova omaka: Dve olupljeni jabolki zribam, jih polijem takoj s kisom, da ne zarjave, pridenem polno žlico zribanega hrena in primerno sladkam.

Hrenova omaka z jajci: Dvoje trdo kuhanih jajc prav dobro stlačim. Nato jim primešam kisa, žlico olja, primerne soli in pa polno žlico zribanega hrena.

O škrobljenju in svetlolikanju

Za škrobljenje ovratnikov in manšet rabijo izkušene gospodinje samo rižev škrob.

V četrt litru vode raztopimo 50 gramov škroba, ki ga dobimo v vsaki trgovini. Nato v vreli vodi zmešamo eno žlico boraksa in pustimo, da se ohladi. To dodamo škrobovi raztopini, ki smo jo pripravili malo prej. Vse to naj počaka do drugega dne, da se dodatki raztope. Ta tekočina zadostuje za osem ovratnikov, ki jih namočimo v to raztopino, nekajkrat povaljamo v nji, jih ožmemo in nato pogladimo s čistim robcem, da se škrob enakomerno vpije. Potem zvijemo vsak kos zase, a vse — eno poleg drugega — ovijemo s čisto brisačo ter pustimo stati čez noč. Naslednji dan razprostremo po deski flanelo, čez to pognemo mehko, belo blago. Ovratnike in manšete raztegnemo po njih obliki in jih tako likamo z vročim železom. Najprvo po narobni strani, nato po pravi tako dolgo, da se osuše in postanejo trdi. Ker mora biti železo zelo vroče, moramo med likanjem menjavati ovratnike in manšete, da jih ne zapalimo. Da dosežemo bel blek, moramo po pravi strani večkrat potegniti z mokro, platneno krpo, nato nekajkrat rahlo namažemo s čistim voskom in krepko gladimo z železom. Da dosežemo zaokroženo obliko, si moramo pomagati z levo roko tako, da ovratnik, ali manšeto spretno vlečemo izpod vročega železa.

A še na nekaj bi vas radi opozorili: Če škrobljeno perilo namočite v mrzli vodi, se bo lomilo in kmalu raztrgalo. Da se škrob na umazanem perilu raztopi in odstopi, ga odmočimo najprej v gorki vodi in operemo do čistega, nato šele postopamo, kot je treba.

Čudak. V Tokiu na Japonskem živeči 80 letni Kakudo Yamashito zadnjih 35 let ne uživa drugega kot ajdo, surovo drevesno listje in travo

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Denarstvo. Zveza denarnih zavodov Jugoslavije je doposlala trgovinskemu ministru svoje predloge glede izvajanja uredbe o maksimiranju obrestne mere. Podan je bil tudi predlog za znižanje obrestne mere od strani Narodne banke. — Upravni odbor Mednarodne trgovske zbornice je v svoji zadnji seji ugotovil, da je med sedanjimi glavnimi vzroki slabega mednarodnega prometa nestalnost večine valut, zlasti dolarja in funta. Smatra pa sedanji čas ugodnim za stabilizacijo denarja, ker je že nastalo ravnovesje v cenah. Sedanji denarni položaj mora vsekakor biti ohranjen, zato je v interesu držav s papirnato valuto, da izvedejo čimprej stabilizacijo. Navedena korporacija ugotavlja, da se svetovno gospodarsko razpoloženje boljša, da je produkcija začela naraščati, brezposelnost se zmanjšuje in zunanja trgovina se je ustalila.

ŽIVINA

g Mariborski živinski sejem 27. marca. Prigon je znašal 17 konj, 12 bikov, 168 volov, 298 krav in 19 telet, skupaj 514 glav. Kupčija je bila slaba in cene so nekoliko nazadovale; inozemskih kupcev ni bilo. Za 1 kg žive teže so dosegli naslednje cene: voli debeli 3—3.50 Din, poldebeli 2—2.75 Din, vprežni 2.50 do 2.75 Din, biki za klanje 3—3.50 Din, krave klavne debele 2.50—4 Din, plemenske 1.50—2.50 Din, klobasarice 1.50 do 2 Din, molzne in breje krave 2—2.50 Din, mlada živina 3—4 Din, teleta 4.50—5 dinarjev.

g Ptujski prašičji sejem 28. marca. Promet na tem sejmu je bil precej slab, kar je bilo v zvezi s prazniki. Kmetje so pripeljali na sejem le 227 prašičev, od katerih so prodali le 112 glav. Cene za 1 kg žive teže so bile sledeče: pršutarji 5.75—6.50 Din, mrtve teže 9 Din. Opilanih in polopilanih prašičev tokrat ni bilo na sejmu. Pujske 6—10 tednov stare so prodajali po 100—170 Din za glavo.

RAZNO

g Kaj uvažamo — kaj izvažamo. Objavljeni so podatki o našem uvozu in izvozu v mesecu februarju v primerjavi z istimi podatki za januar in onimi v istih mesecih minolega leta. V mesecu februarju smo bili aktivni za 37 milij. Din, to je za toliko smo več izvozili kot uvozili, medtem ko smo januarja za 27 milij. Din več uvozili. Tako je znašal v februarju naš izvoz 270 milij. Din, naš uvoz pa 233 milij. Din; v januarju pa nekako narobe: naš izvoz 233 milij. Din, naš uvoz pa 260 milij. Din. — Največ uvažamo sirovine za tkanine: sirov bombaž, bombažno predivo, bombažne tkanine, sirova volna, volneno predivo, volnene tkanine, svilena prediva in tkanine, izmed železnine zlasti pločevino, tračnice, železniški material in izdelki; mnogo tudi južnega sadja: limon, pomaranč, banan in zelenjave, kavo, stroje in razne druge predmete. — Naš izvoz se pa nanaša zlasti na koruzo, suhe slive, hmelj, konje, goveda, prašiče, perutnino, meso, jajca, les, zelo mnogo pa bakra in nekaj drugih rud. Za lesom je baker naš najvažnejši izvozni predmet, ki smo ga samo v februarju izvozili za blizu 50 milij. Din.

ga Izpiraj si usta. Je dosti ljudi, ki se pohvalijo: »Še nikoli si nisem opral ust ali krtačil zob. Pa so ravno usta vrata za bacile. V ostankih, ki se nabirajo ob zobeh, je pravo leglo mnogih bolezni. Saj ni, da moraš oboleti ti, lahko pa vdihava kdo drugi tvoje bacile. Na našminkanih ustnicah naših lepih deklet se nabere trikrat toliko bacilov kakor na čistih. Kdor ima slab želodec ali zobe, že izkusi, kako lahko mu je v ustih, kadar izpije vročo kavo. Že Voltaire je trdil, da uničuje kava bacile, toda bolje je, da si usta izpereš, kakor da požiraš nesnago s kavo. Neki zdravnik je rekel: »Izpiraj si usta sedemkrat na dan, ako hočeš dočakati starost.«

Dragocena sulica. Armeni v Etchmiadzimu imajo v trdo skalo zgrajeno malo cerkvico, kjer se hrani dragoceno relikvijo izza časa Kristusovega življenja, namreč *sulica*, s katero je bil naš Odrašenik na križu preboden.

PRAVNI NASVETI

Sadno drevje ob meji. M. A. Sosedu, ki je nasadil sadno drevje tik za vašim plotom, tega pač ne boste mogli zabraniti. Pač pa boste lahko obsekali korenine, v kolikor bodo rasle v vaš svet in veje, ki bodo segale v zračni prostor nad vašim svetom.

Lastnik živine bo odgovarjal za škodo, storjeno po živini. K. D. L. V vasi imate skupni vodnjak, kamor vodite živino napajati. Pot do vodnjaka pelje čez vrtove in travnike in je ograjena. Za ograjo skrbi vsak lastnik sveta na svojem svetu. Samo eden neče napraviti ograje. Zato je nevarnost, da bo živina poleti ušla na njivo ali travnik in napravila škodo. Vprašate, če bo gospogar, ki se mu bo napravila škoda, lahko zahteval odškodnino, čeprav ne napravi ograje. — Po zakonu odgovarja za škodo napravljeno po živali, kdor je zanemaril žival zavarovati, torej lastnik. Zato bo oškodovani lahko zahteval povračilo škode od lastnikov živali, čeprav ni njive ogradil.

Bolnični stroški. K. K. M. Po pravilniku o bolničnih pristojbinah v banovinskih bolnicah je v načelu dolžan plačati oskrbne stroške vsak bolnik, odnosno njegovi po zakonu za to obvezani svojci. Ban pa more na utemeljeno prošnjo radi prezadolenosti, številne družine, elementarnih nezgod in morebitnih drugih nesreč oskrbne stroške znižati. Zato vložite prošnjo za odpis stroškov. V državnih bolnicah pa davčni zavezanci z letnim neposrednim davkom — izjemši davek na hišo, v kateri stanujejo, a od nje nimajo nobenega dohodka — do vseh 200 Din ne plačajo nikakršnih bolničnih stroškov v III. razredu.

Gnojnica pred hišnimi vrati. M. A. S. sosedovega dvorišča teče gnojnica tik pred vaša hišna vrata. Kako bi mogli sosedu prisiliti, da napravi dosti veliko gnojnično jamo na svojem svetu, da ne bi tekla gnojnica pred vaša vrata? Lahko zahtevate s tožbo od sosedu, da ne pušča gnojnice pred vaše stanovanje, morete pa stvar tudi prijaviti upravni oblasti (okrajnemu načelstvu), ki bo iz zdravstvenih in higijenskih razlogov naučilo sosedu večjega reda pri njegovem gospodarstvu.

Posojilo za trgovino. M. J. H. Leta 1928 je napravil vaš pokojni mož dolg v posojilnici, ki vas sedaj tirja, češ, da je mož vzel posojilo za trgovino. Vprašate, če spada ta dolg pod zaščito in če spada pod zaščito dolg, ki je bil napravljen v letu 1931 in 1932. — Pod zaščito spadajo dolgovi, ki so bili napravljeni pred

20. aprilom 1932 in se nanaša na osene, ki so bile ob času zadolžitve kmetje. Če vam bo občina o tem izdala potrdilo, posojilnica ne bo mogla dolga takoj iztirjati, ampak bo morala čakati na odplačevanje 12 let. Drugače pa ga lahko iztirja, čeprav redno plačujete obresti.

Drvarnica ob sosedovi meji. K. S. K. Niste povedali iz kakšnih razlogov se sosed upira postavitvi drvarnice tik ob meji. Zato ne moremo odgovoriti, če so ti razlogi upravičeni. Sicer pa zaprosite pri županstvu, da se vam izda stavbno dovoljenje. Pri stavbnem ogledu bo lahko sosed povedal svoje ugovore, ki jih bo že stavbna oblast zavrnila, v kolikor so neutemeljeni ali zasebnega značaja.

Neplačan davek. C. M. Zg. G. Vaša žena je vozila domače in tuje mleko na prodaj in je od tega plačevala davek. Leta 1932 je prenehala s tem, ali ker je imela pri strankah zgubo, ni mogla plačati davka za leto 1932. Davkarija je dala zarubiti za ta davek nekaj vaših predmetov in je eksekutor rekel, češ, da je mož dolžan plačati dolgove za svojo ženo. — Davek, ki je bil naložen ženi, je dolžna žena sama plačati, kajti le ona sama in njeno premoženje iamčijo za ta dolg, ne pa mož. Pismeno zahtevajte od davčne uprave, da odstopi od izvršene ru-bežni vaših predmetov. Če to ne stori, morate pač pri sodišču vložiti izločitveno tožbo za vaše zarubljene stvari, seveda vse to pred dražbo. Po dražbi lahko tožite davkarijo samo na odškodnino.

Potovanje po morju. M. P. M. F. Vse informacije dobite pri Putniku v Ljubljani.

Starinski novc. J. Ž. C. Pokažite srebrnik ob priliki ravnateljstvu muzeja v Ljubljani. Morda se pogodite za ceno. Veliko pa ne boste dobili zanj.

Poprava poti. Č. B. G. Če sosed noče popravljati poti, ki jo vi in on uporabljate, in če vam ne pusti, da po njegovem svetu pot popravljate, potem ga boste morali tožiti. Poiskusite zlepa se na ta način, da daste sosedu povabilo na pečat na sodišče in bo morda sodniku uspelo vašega sosedu poučiti o njegovih dolžnostih in vaših pravicah.

Skrbni oče. Napravili ste izročilno pogodbo, s katero ste izročil posestvo prvemu sinu, ostalim dvema izgovorili dote, sebi pa pridržali dosmrtno pravico računoprostelega gospodarstva. Ker je prevzemnik bolan, vprašate, če lahko v slučaju smrti prevzemnika izročite posestvo drugemu sinu. — Ne. Če bi sin — prevzemnik umrl, potem bo o njegovi zapuščini zapisana zapuščinska obravnava in bodo njegovi oporočni ali pa zakoniti dediči prevzeli njegovo premoženje. Če je sin — prevzemnik samski in bi umrl brez oporoke, potem dedujete vi kot oče polovico njegove zapuščine, a njegova dva brata vsak eno četrtino zapuščine.

(Nadaljevanje prihodnjic.)